

7.4.2 Retten til tvangsekteskap?

Dansken Anders Hede har utført en omfattende research og analyse av bakgrunnen for og konsekvenser av søskenbarneekteskap i et europeisk innvandringsperspektiv (2002).¹ Utgangspunktet for arbeidet hans var hypotesen om at søskenbarneekteskap er nøkkelen til å forstå tvangsekteskap og dårlig integrering.² Hede konkluderer med at det er sterke argumenter for følgende:

- Søskenbarneekteskap i helt overveidende grad er tvangsekteskaper i henhold til internasjonale menneskerettighetskonvensjoner.
- Andelen søskenbarneekteskap er større blant innvandrere sammenliknet med befolkningen i hjemlandet.
- Søskenbarneekteskap er nært knyttet til fortsatt innvandring.
- Søskenbarneekteskap hindrer integrering og skaper underklasser.

Hva gjelder hemmende integrering, vises til innfødte minoriteter i Vesten: De tre anabaptistgruppene, Amish-folket og Mennonittene med 85 prosent søskenbarneekteskap, Hutteritterne som er den gruppen i Nord-Amerika med størst innavl, Tinkers i blant annet Nord-Irland, også kalt The Travelling People, med 65 -72 prosent søskenbarneekteskap, samt romanere i Europa. Alle disse gruppene lever i sine egne avsondrede samfunn, og har utelukket generasjon etter generasjon fra utdanning og aktiv deltakelse i demokratiske prosesser. Grunnleggende verdier som likestilling, likeverd, religionsfrihet og ytringsfrihet er fraværende.

Hede konkluderer med at et *forbud mod søskenbarneekteskap ikke krenker internasjonale konvensjoner eller prinsipper i internasjonal privatrett*. Han påpeker, som oss, at et forbud tvert om vil fremme at folkerettens bestemmelser om fri ekteskapsinngåelse vil innfris.

¹ Anders Hede er prosjektleder i Ugebrevet Mandag Morgen og cand.scient.adm. Researchen og analysen kan leses på denne adressen: www.mm.dk/filer/faetter-kusine-baggrundsnotat.pdf eller på www.rights.no

² Etter omtale i dansk media av den norske utgaven av denne boken, kontaktet Anders Hede oss og presenterte materialet sitt, blant annet et omfattende bakgrunnsnotat der spørsmålet om forbud mot søskenbarn diskuteres. Dette arbeidet lå til grunn for en artikkel Hede publiserte i Ugebrevet Mandag Morgen 8.april 2002. Vi fant researchen hans så interessant og viktig, at vi har inkludert det i den engelske utgaven av boken. Materialet er også lagt inn i 2.opplag av den norske utgaven.

Hede viser også til kartlegging av 564 kulturer verden over, der hele 277 kulturer forbyr søskenbarnekteskap, samt undersøkelser fra USA, Australia og Norge som indikerer at kun to til seks promille av ekteskapene i majoritetsbefolkningen er mellom søskenbarn og tremenninger. Et forbud vil altså ramme få utenfor innvandrergupper og de nevnte innfødte minoritetene. I tillegg vil et forbud ikke hindre søskenbarn fra å bo sammen og få barn.

Bakgrunn

Søskenbarnekteskap er utbredt i store deler av verden. Rundt 18 prosent av verdens befolkning lever i samfunn der 20 - 50 prosent av ekteskapene er mellom søskenbarn, 47 prosent lever i samfunn der 1 - 10 prosent av ekteskapene er mellom søskenbarn, mens kun 17 prosent lever i samfunn hvor andelen er under 1 prosent. Siste 18 prosent av verdens befolkning foreligger det ikke data om.

Søskenbarnekteskap forekommer innen alle store religiøse grupper. Verken islam, kristendommen eller jødedommen argumenterer for søskenbarnekteskap. Denne ekteskapsformen er i dag likevel desidert mest utbredt blant muslimer.

Søskenbarnekteskap forekommer hyppigst på landsbygdene og blant analfabeter. Men det er et markant unntak blant tradisjonelle eliter i aktuelle land, jf. også tidligere norsk historie der overklassen og rike bønder gjerne praktiserte søskenbarnekteskap for å sikre at verdier forble i slekta.

Hva gjelder utbredelse av søskenbarnekteskap i aktuelle utvandringsland, presenterer Hede kartleggingsundersøkelser som viser ulike resultat i det enkelte landet. Han opererer derfor med lav og høy antakelse av utbredelse innen det enkelte landet. Ettersom annen forskning viser at inngifte øker ved migrasjon, mener Hede høy antakelse er nærmere realitetene enn lav antakelse.

På bakgrunn av data fra Udlændingestyrelsen (Danmark) og utbredelsesprosentene i presenterte tabell kom Hede frem til at i år 2000 innvandret minimum ca. 900 personer og maksimum ca. 1.400 kusiner og fettere til Danmark gjennom familiegjenforening. Dette utgjør henholdsvis 33 prosent og 52 prosent av samtlige familiegjenforente ektefeller dette året. Hede har da tatt utgangspunkt i familiegjenforeninger fra landene nevnt i tabellen.³

³ Noen av disse familiegjenforeningene er ikke nyetablering av familie, men flyktninger som familiegjenforenes med ektefelle der ekteskapet ble inngått før den ene parten fikk opphold Danmark.

Andel søskenbarnekteskap av alle ekteskap i utvalgte land ⁴	Andel søskenbarnekteskap i opprinnelseslandet ⁵ lav - høy	Andel søskenbarnekteskap blant innvandrere i vestlige land lav - høy
Pakistan	30 – 60 %	39 – 78 %
Tyrkia (kurdere)	11 – 31 %	33 – 34 %
Palestina/Libanon/Syria/Jordan	24 – 51 %	36 %
Irak (inkl. kurdere fra Irak)	46 – 57 %	Ingen data
Iran	2,8 -74 %	Ingen data
Sri Lanka	17 – 46 %	Ingen data
Marokko	29 %	7 – 36 %
Tunisia	27 %	Ingen data
Egypt	22 – 69 %	Ingen data
Afghanistan	Ingen data	Ingen data
Somalia	0 %	"over 10 %"
Algerie	23 – 34 %	11 – 12 %
Bangladesh	7 – 20 %	Ingen data
India	0,5 – 55 % ⁶	Ingen data
Tidligere Jugoslavia	0 %	Ingen data

Tabell 35: Viser utbredelsen av søskenbarnekteskap (noen av tallene inkluderer også tremenninger) fra noen utvalgte land, både i utvandrings- og innvandringslandet.

Kilde: Hede, 2002.

Liknende beregninger er ikke gjort i Norge eller Sverige, og så langt vi har klart å bringe på det rene, heller ikke i andre europeiske land.

Øker i Europa

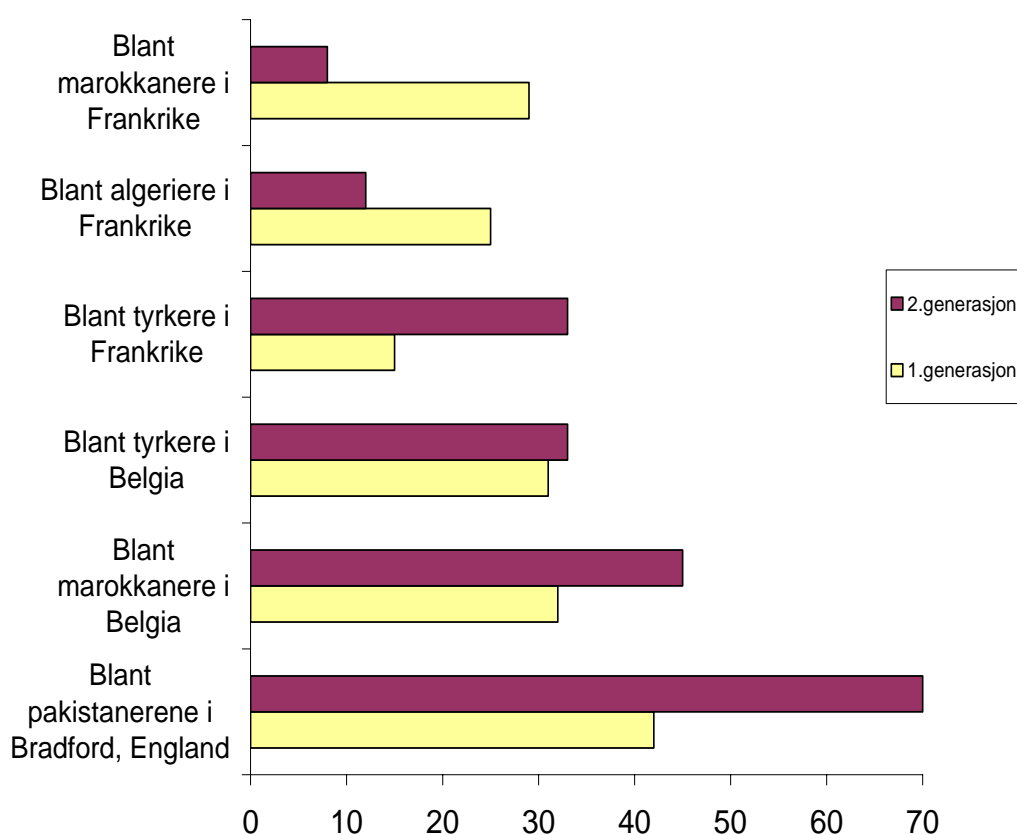
Flere studier viser at søskenbarnekteskap øker blant innvandrere i Europa. Hede referer til den belgiske forskeren Georges Reniers (2001), som gjennomførte en survey blant 5.631 marokkanere og 6.519 tyrkere i Belgia. Undersøkelsen dokumenterer at "consanguineous marriages are often cross-border marriages and thus intimately linked to the facilitation of new migrants". Mer enn 80 prosent av alle søskenbarnekteskapene i undersøkelsen førte til innvandring, mens kun 21 prosent av de marokkanske ekteskapene utenfor familien og familiens vennekrets medførte innvandring. Reiniers avdekker at søskenbarnekteskap stiger fra generasjon til generasjon, da særlig blant de

⁴ Tall fra helt små innvandringsnasjoner, som f.eks. Kazakstan, er utelatt.

⁵ Data er hentet fra www.consang.net. Definisjonen kan variere fra undersøkelse til undersøkelse, i det noen undersøkelser tar med fetter-kusine ekteskap og ikke tremenninger, mens andre inkluderer begge. (Til dette vil vi bemerke: I familier der det, over tid, har vært mye inngifte, vil det kunne være vel så skadelig å få barn mellom tremenninger).

⁶ Data er inkludert onkel-niese ekteskap, der enkelte steder utgjør over 20 % av ekteskapene.

dårligere stilte gruppene, og at et sentralt motiv er press fra familie i hjemlandet om hjelp til migrasjon til Vesten. Reniers tese er at blant *de velintegrerte vil inngifte forsvinne i løpet av noen generasjoner, mens blant de dårlig integrerte vil praksisen fortsette*. Hede mener at denne hypotesen kan stemme, ettersom de eneste aktuelle innvandringsgruppene i Europa som viser et fall i antall søskenbarnekteskap, er blant algeriere og marokkanere i Frankrike.⁷ Årsakene er ikke undersøkt, men Hede mener dette kan forklares med at disse innvandrerne mestret fransk før de utvandret og kanskje også hadde gått på franske skoler i hjemlandet. Integreringen hadde altså i utgangspunktet gode forutsetninger. Figuren under viser at andelen søskenbarnekteskap stiger fra generasjon til generasjon blant innvandrere. De eneste mønsterbryterne er 2.generasjon i Frankrike med opprinnelse fra Algerie og Marokko:

Indisier på tvang

Hede peker på en rekke moment som bygger opp under at søskenbarnekteskap oftest er tvangsekteskap.⁸ Vi peker på noen moment her.

⁷ Hede referer eksempelvis til flere undersøkelser blant pakistanere i England og blant tyrkere i Frankrike som dokumenterer økning i søskenbarnekteskap sammenliknet med opprinnelseslandet, samt en stigning fra den ene innvandregenerasjonen til den neste.

⁸ Med tvangsekteskap mener Hede det samme som oss, nemlig at det etter folkeretten er tvang dersom den unge vet at hvis han eller hun avviser kandidater, vil det før eller siden få

- *Lav alder på kusinebrud*

Et karakteristisk trekk ved denne ekteskapsformen er brudens lave alder. Dette mener Hede er logisk, ettersom foreldrene har bestemt ekteskapet over hodet til barnet (ekteskapet var nær sagt forutbestemt). Bestemmelsen er tatt i god tid, og få kandidater er vurdert ettersom antall kandidater naturligvis begrenses av seg selv. Det er derfor ingen gode grunner til å vente med giftermålet, ettersom dette kun vil øke risikoen for at jenta blir mer selvstendig og beslutningsdyktig eller mister dyden.

- *Stort sett alle unge i engelskpakistanske miljø som selv velger partner, blir straffet. Ingen velger frivillig søskenbarnektenskap.*

Hede referer her til en unik undersøkelse utført av Alison Shaw (1988) som studerte en gruppe pakistanere i Oxford på 59 personer i alderen 16 - 26 år. Det unike er at hun fikk tilgang til helt private opplysninger angående bakgrunnen og karakteren til ekteskapene og konflikter i forhold til familie. 41 i materialet var allerede gift, 13 visste hvem de skulle giftes bort til, mens fem var i venteposisjon. Av de 41 ekteskapene var seks basert på kjærlighet. Kun én av disse slapp unna konflikter med familien, som uten at omgivelsene kjente grunnlaget for giftermålet, "arrangerte" ekteskapet for paret (jf. også erfaringen til det unge norskpakistanske paret referert i kap. 7.3.2.). Tre av de unge ble utstøtt av familien, mens to lykkes etter langvarige konflikter å få ekteskapet akseptert. Tre ble presset til aksept og giftet bort, mens i det siste tilfellet var foreldrene i venteposisjon. 45 av de unge hadde ikke hatt – eller våget å ta – konflikter med foreldrene.

Til sammen ti av ungdommene trosset foreldrene. Tre ble utstøtt, tre ble med press brakt på "rett kjøp", en var i venteposisjon og ville antakelig også bli møtt med press, og to ble etter betydelige belastninger akseptert av familien. Som Hede kommenterer: Dette er en barsk statistikk som ikke innbyr ungdom til eksperiment.

Undersøkelsen til Shaw viste at hele 78 prosent av disse ekteskapene var mellom søskenbarn. Ingen av dem var basert på kjærlighet.

Ingen ekteskap var på utsiden av kasten, med unntak av ett. Vedkommende ble da også utstøtt.

- *Unge pakistanere har ingen innflytelse på giftermålet.*

ubehagelige konsekvenser og at disse konsekvensene kommer fra ens egen familie. Dette blir dermed et samtykke under tvang eller med forventning om tvang. At det ikke er synlige konflikter mellom den unge og foreldrene betyr ikke at ekteskapet er frivillig.

Her refererer Hede blant annet til en undersøkelse utført i Pakistan av legen Rafat Hussain (1999), som er den mest omfattende kvalitative undersøkelsen av arrangerte ekteskap noensinne. Hussain intervjuet 294 fattige kvinner i storbyen Karachi, 57 prosent var gift med fetter eller tremenning. Hussain konkluderer med at "marriage choice continues to be strictly the domain of parents, reinforced by the vocal or tactic support of elder married siblings". Hun avdekket at av 167 søskenbarnektenskap, var kun ett basert på at paret hadde valgt hverandre og fått aksept hos foreldrene. I de andre 166 ekteskapene hadde foreldrene gjort valget, og ingen av de unge protesterte.

Blant de resterende 127 ekteskapene er bildet kun en smule annerledes. Fire par valgte hverandre selv, to med motstand fra foreldrene. "Hele" fire kvinner våget å protestere mot foreldrenes tvang, men samtlige ble satt på plass.

Hussains undersøkelse kan selvsagt ikke overføres direkte på pakistanske innvandrere i Europa. Men kombinert med studier i Europa, viser det seg at innvandrere er minst like orienterte mot å gifte bort barna i familien og innen samme klan/kaste som i Pakistan.

- *Norske unge innvandrere vil ikke giftes bort til søskenbarn eller til en fra opprinnelseslandet. Særlig jentene vil helst giftes med en person i Europa.*

I studier utført av den norske forskeren Anja Bredal (1999), viser Anders Hede til to særlige interessekonflikter mellom de unge og foreldrene: søskenbarnektenskap og henteekteskap. Hvis de unge kunne velge selv, foretrekker de en person oppvokst i Vesten. Dette gjelder særlig for jentene. De forventer bedre forståelse og respekt fra en mann oppvokst i noenlunde samme miljø som dem selv.

Hede peker på en rekke nordiske studier som understøtter de unges motstand mot søskenbarnektenskap.⁹ Både blant tyrkere og pakistanere av begge kjønn, fremkommer det at transkontinentale ekteskap ofte fungerer dårlig og er basert på ufrivillighet. Oppsiktsvekkende nok, viser en svensk studie (Yazgan 1984), at tyrkiske fedre er kritiske overfor de transkontinentale ekteskapene som de mener raskt fungerer dårlig. Dette mener Hede styrker hans antakelse av at et forbud mot søskenbarnektenskap kan få støtte fra foreldrene og dermed være selvhåndhevende.

Utbredelsen av denne ekteskapsformen har økt blant svensktyrkere ved migrasjon, viser et annet svensk studie (Engelbrektson, 1995).

⁹ Flere av studiene han referer til, er fra Anja Bredals studie, 1999.

- *Pakistanere som praktiserer søskenbarnekteskap fortsetter i generasjoner med familiegjennforening, mens blant sikhene, som ikke gifter seg innen slekten, har familiegjennforening opphørt og de unge har fått reell medbestemmelse.*

Som vi har vist i kapittel 5.2, har sikhene i England klart seg svært bra sammenliknet med pakistanerne som er på bunnen av samfunnet. Begge gruppene kommer fra nærliggende strøk og er hardtarbeidende. Hede viser til studier av Roger Ballard (1990) som avdekker at sikhene har en helt annen mobilitet på arbeidsmarkedet grunnet god integrering. De ble derfor ikke rammet på samme måte som pakistanere av nedturen i den britiske industrien. Hvorfor? Det handler om de ulike ekteskapsmønstrene: sikhene gifter seg på utsiden av slekten, men innen samme kaste. Pakistanerne gifter seg svært ofte med søskenbarn. Dette betyr at sikhkvinnene flytter til en fremmed familie. Hun vil gjøre sitt for å overtale mannen til at de flytter for seg selv. Sikhene har således et spredt bosettingsmønster, noe som får positive konsekvenser for barna: de er i nær kontakt med engelske barn og lærer det engelske språket.

Mens den muslimske kvinnen flytter til mannen og sine egne slektninger. Hennes aksjonsradius forblir liten, og hun føder langt flere barn enn sikhkvinnen, samtidig som barna vokser opp i gettopreget miljø og ikke lærer engelsk.

Ballards studie viser at sikhene, som de pakistanske muslimene, praktiserte henteekteskap (oftest en partner fra nabohejmlandsbyen). Men disse ekteskapene fungerte dårlig, særlig for engelske sikhkvinner grunnet de importerte mennenes mentalitet knyttet til kjønnsroller. I dag arrangeres stort sett alle ekteskap med partner i England eller andre europeiske land. De unge er sterkt i mot transkontinentale arrangerte ekteskap, og de våger å ta kampen mot foreldrene, og de vinner. Dette skyldes ikke minst at de unge vet at foreldrene ikke har en forhåndsforpliktelse overfor familie i hjemlandet; praksisen med å gifte seg på utsiden av slekten frigjør foreldrene fra å bruke barna som levende visum overfor slektninger i hjemlandet.

Enkelte pakistanske familier smyger seg unna presset fra familien i hjemlandet ved å gifte bort barna til søskenbarn i England (resten giftes, med få unntak, bort i Pakistan). Men heller ikke dette er smertefritt, og kan utløse baksnakking og beskyldninger fra familien i Pakistan om egoisme og ondskap – ”et levende visum ble skuslet bort”.

Sikhene lever i dag i en global diaspora, der de dyktigste og mest velutdannede er åpne for å reise til eksempelvis USA. Få har lenger forbindelser til indiske Punjab, men de har likevel beholdt sitt kulturelle og religiøse særpreg.

De pakistanske muslimene lever derimot fremdeles med blikket vendt mot Pakistan. Reisevirksomheten til hjemlandet er betydelig. Og den er kostbar og forhindrer dem i å investere i eksempelvis bolig og yrkesliv i England.¹⁰

Hede peker på to særlig interessante trekk ved Ballards undersøkelse: Den strekker seg over lang tid, og viser dermed hvordan opprettholdelse av tradisjonelt ekteskapsmønster er en avgjørende faktor for feilslått integrering. For det andre er sikhene en testcase på hva som skjer når innvandrere følger et fritt ekteskapsmarked: foreldrene og de unge får muligheten til å ta åpne og ærlige diskusjoner fordi foreldrene ikke er bundet av forhåndsavtaler med familie i opprinnelseslandet. Et slik fristilt innvandrer miljø kan nettopp lære av sine feil og utvikle seg. Den betydelige energi og ambisjon som er i disse miljøene blir således omsatt i sosial oppstigning.

- *På det frie ekteskapsmarkedet er det meget få søskenbarnektenskap og det er godt rom for å involvere menneskelige følelser.*

I det moderne samfunnet, med velferdssystem og rettsbeskyttelse, er andelen søskenbarnektenskap mikroskopisk. Familien spiller liten rolle i valg i ektefelle. Romantisk kjærlighet er en allmenn akseptert norm. Hede peker på et sentralt motargument i debatten, som også er gjentatt til det meningsløse i Norge, at ”vi” har ingen rett til å presse ”våres” verdier på ”dem”.¹¹ Det hevdes endog at romantisk kjærlighet er en vestlig idé som store deler av verden ikke har tatt til seg. Dette, sier Hede, er nonsens, og peker på at en slik idé er like feil som å fastslå at jorden er flat, ”for det ser man jo ved å kikke ut vinduet”.

¹⁰ Etter HRS’ erfaring preges også pakistanere i Norge av dette mønsteret. Reiseaktiviteten til Pakistan er svært høy. Så høy at Pakistan International Airlines (PIA) for få år siden åpnet for direkte ruter mellom Oslo og Islamabad. De fleste (mennene) er hardtarbeidende og økonomisk sett sier pakistanerne i Norge om seg selv at de har gjort det bra. Investeringene prioriteres imidlertid ikke i Norge men i Pakistan, jf. også Minas historie i kapittel 7.3. Statussymbolene synes å være BMW eller Mercedes i Norge, og å bygge hus i hjemlandsbyen eller Islamabad.

¹¹ Det er her på sin plass å spørre om ikke denne holdningen i seg selv er et tegn på ønske om segregering av samfunnet, der noen unge skal tvinges til å leve under sine egne (de eldres) foreldede normer og verdisett og fratras både menneskeverd og rettssikkerhet. Det interessante er at ”våre verdier” versus ”deres verdier” er et uttrykk som gjerne brukes av fremtredende muslimske talspersoner i Norge. Denne statiske og segregerende tankegangen synes å helt tilsidesette de nye generasjoners rett til å utvikle egne normer og verdier. Mer oppsiktsvekkende er det muligens at enkelte fremtredende forskere og intellektuelle, både kvinner og menn, støtter opp under dette tankesettet, og fremdeles hardnakket forsvarer en foreldet og udemokratisk tradisjon som arrangert ekteskap, også når de er transkontinentale, en tradisjon de samme sannsynligvis er lykkelige over å ikke være født inn i.

Hede viser til antropologene William Jankowiak og Edward Fisher (1992) som har undersøkt systematisk *forekomsten av kjærlighet* på tvers av 168 kulturer ved bruk av fire kriterier:

1. Finnes det kjærlighetssanger?
2. Rømmer unge for å få hverandre?
3. Forteller folk om en spesiell elsket person som de lengter etter?
4. Er det folkløse om romantiske forbindelser?

De fant at i 88,5 prosent av de undersøkte kulturene opptrådte disse manifestasjonene av kjærlighet. Forskerne hadde sterk mistanke om at det samme var tilfellet i de resterende kulturene, men at antropologiske data manglet.¹²

Hede konkluderer med at forelskelse og romantisk kjærlighet er, etter alt å dømme, like så universelle følelser som sult, smerte og skadefryd. Legges forholdene til rette oppstår disse følelsene.

I ikke-vestlige innvandremiljø og i deres opprinnelseskulturer, propagerer foreldre og eldre kraftig mot romantisk kjærlighet og fremhever ekteskapelig vennskap og kjenneskap som skal vokse seg til "virkelig" kjærlighet.¹³ "Vestlige ekteskap" ender i skilsmisse, hevdes det, nettopp fordi de kun var basert på heftige følelser som alltid vil sløkne på et tidspunkt. Denne propaganda, sier Hede, er logisk, for romantisk kjærlighet er en trussel mot foreldres og de eldres maktposisjon og privilegier som eksempelvis å bli vartet opp av en oppofrende svigerdatter. Dessuten er det gjerne stor forskjell på hva som sies i det offentlige rom, der man kan påvirke andre eller bli utsatt for sanksjoner, og det som sies og gjøres i private sammenhenger.¹⁴ Hede peker på at det eksisterer en gigantisk

¹² "Love marriage" er et uttrykk blant unge norskpakistanere. Når, en sjelden gang, et par som elsker hverandre her, får aksept for å gifte seg, går ryktet i miljøene som ild i tørt gress. De unge snakker sammen om det "store som har skjedd" med stjerner i øynene. De samme unge er fostret opp på Bollywood-filmer på video og via satellitt-fjernsyn (som de ser sammen med voksne i storfamilien). Vår erfaring er at det er lite de unge ønsker seg mer enn et kjærlighetsekteskap, men få våger å tro at de skal trekke vinnerloddet. De er således ofte preget av en resignasjon – en skjebnetankegang.

¹³ HRS kjenner til lærere i norsk skole som forklarer elevene forskjellen på kjærlighetsekteskap og arrangert ekteskap slik: "Det er som en kjele med kaldt vann som settes på kokeplaten. Man skruer på varmen, og sakte med sikkert varmes vannet til det koker. Slik er et arrangert ekteskap. Mens "våres" ekteskap starter med at vannet fosskoker, for sakte men sikkert å bli avkjølt."

¹⁴ Kun én av nærmere ti fremtredende pakistanske politikere i Norge har offentlig tatt avstand til tradisjonen med arrangert ekteskap (Aamir Javed Sheikh). Samtlige andre forsvaret tradisjonen, også de transnasjonale arrangerte ekteskapene. Antakelig handler dette om flere forhold: noen av dem mener det faktisk, andre frykter negative reaksjoner i innvandremiljøene (den politiske maktposisjonen kan altså bli rokket ved) ved å gå mot

underholdningsindustri som spenner fra Tyrkia til India (film, musikk), der standardhistorien er et forelsket par som ikke kan få hverandre på grunn av motvilje fra foreldrene.

Kjennetegn ved søskenbarnekteskap

Hede summerer opp disse sentrale trekkene ved søskenbarnekteskap:

- lav alder på bruden
- lav utdanning (om noen) for kvinnene, rollen er i hjemmet
- høy fertilitet
- gjennomgående lav utdanning for barna grunnet dårlig økonomi og/eller fordi barna skal skjermes fra unge i flertallsbefolkningen
- ekstra sterk kjønnssegregering og dyrking av jomfruidealet
- en meget innadvendt orientering, inkludert utstøtelse av avvikere
- ghettobosettingsmønster, der særlig kvinners bevegelsesradius er liten

I tillegg vil gjentatte transkontinentale søskenbarnekteskap bety at integreringen i betydelig grad starter forfra ved hver generasjon.

Alle nevnte trekk, mener Hede er oppskrifte på dårlig integrering og en permanent tilværelse som ekskludert underklasse.

Kjennetegn ved arrangert ekteskap utenfor familien

Hede påpeker at ekteskap utenfor familien åpner for at foreldre og barn har langt sterkere felles interesser, og vil bruke tid på å lete etter en partner som har sammenfallende kvaliteter, utdanningsnivå med mer. Dessuten er det da vanskeligere for familien å lete etter kandidater i opprinnelseslandet, ettersom bekjentskapene der svekkes over tid. Det blir derfor naturlig å lete etter kandidater i nærområdet eller andre europeiske land, noe som også vil styrke integreringen.

Selvsagt vil ikke disse ekteskapene automatisk være uten tvang. Klan- og kastementalitet er medvirkende til tvangsaspekt, men disse aspektene vil svekkes over generasjoner.

Ekteskap med en fremmed, enten den unge finner partneren selv eller det skjer på det Hede kaller et "godartet arrangert ekteskapsmarked", har disse fordelene:

denne rotfestede tradisjonen, atter andre våger ikke grunnet negative sanksjoner i familien, eller at de allerede (kanskje etter press) har lovet bort sine egne barn til slektninger i opprinnelseslandet. Hvordan kan de da gi barna signaler om at et opprør vil bli tatt "varmt" i mot?

- barna kan lettere stå i mot press, ettersom foreldrene langt lettere kan bakke ut av forhandlinger/avtaler
- mennene får større press på å utdanne seg og komme i arbeid for å øke verdien på ekteskapsmarkedet
- kvinnenens høyere ekteskapsalder gir dem rom for utdanning
- dermed vil paret også få færre barn, som igjen får bedre utdanning
- etablering av kjernefamilier, ettersom kvinnen ikke foretrekker å bo sammen med ektemannens familie, noe som svekker ghettoisering
- alle moment styrker en mer positiv utadvendt orientering, uten at dette forhindrer opprettholdelse av kulturell og religiøs egenart
- alle moment peker i retning av integrering og positiv sosial mobilitet.

Hede understreker at disse momentene er tendenser og at det alltid vil finnes unntak på individnivå, eksempelvis velintegrerte innvandrere i søskenbarnektenskap der begge parter er oppvokst i eksempelvis Danmark.

Er et forbud et urimelig inngrep i kulturell praksis?

Konsekvensene ved et forbud vil være omfattende for ulike innvandrergupper. I følge Hede vil det skje en kraftig reduksjon av de eldres makt over de yngre, særlig de yngre kvinnene. Mange av dem vil benytte sjansen til å gifte seg opp og ut av egen bakgrunn. Antakelig vil også klanens makt over de enkelte familier og individer reduseres. Hede kommenterer dette slik: ”Og en sådan endring er ikke et urimelig overgrep. Tvert imot er det helt rimelig å stille spørsmålsteget ved om kulturer er fornuftige og i samsvar med samtiden, som det gjøres over.”

Hede avviser at et forbud kan ses på som forsøk på assimilering. Maktforholdene forskyves (positivt), men andre deler av kulturen beholdes, jf. eksemplet med sikher som har beholdt sin religiøse og kulturelle identitet.

Dialog løser ikke problemet

Dialog, er som tidligere nevnt, et helt sentralt politisk tiltak for å forhindre uønsket praksis i innvandremiljø i Norge og andre europeiske land (ikke bare praksis, men også kriminelle handlinger som blant annet kjønnslemlestelse og tvangsekteskap!). Hede mener dialog/opplysningskampanjer mot søskenbarnektenskap ikke vil fungere. Mange av ekteskapene resulterer ikke i medfødte skader eller dødsfall hos barna. I de familiene som ikke har opplevd misdannelser, vil genetisk rådgivning derfor virke malplassert. De har en begrunnet oppfatning av at nettopp deres familie ikke er rammet av skadelige mutasjoner. For den enkelte familien er skikken dessuten velbegrunnet både økonomiske og sosialt.

Og hva hvis en opplagt fetterkandidat plutselig avvises med henvisning til fare for genetiske skader? Dette, mener Hede, vil vekke mistanke om sykdom fra utenforstående, altså potensielle ekteskapskandidater. Det vil bli oppfattet som om familien selv erkjenner at de har svake gener.

Hva med tremenninger?

Hede mener også ekteskap mellom tremenninger bør forbys. Han anfører to argument for dette:

1. I befolkningsgrupper der inngifte er vanlig, reduseres risikoen for misdannelser ved ekteskap mellom tremenninger minimalt (motsatt er tilfelle blant grupper som ikke praktiserer inngifte. Risikoen halveres da fra søskenbarn- til tremenningsekteskap).
2. Presset på foreldrene om å bruke barna som levende visum vil reduseres betydelig ved forbud mot søskenbarnektenskap. Det vil imidlertid vokse markant fra foreldrenes fettere og kusiner. Dette presset er mindre forpliktende på foreldrene, men vil sannsynligvis medføre ”nye” negative ekteskapsmønstre.

Hede anfører at et slikt forbud antakelig vil ramme en del frivillige ekteskap (ut fra at 2-6 promille av ekteskapene i Vesten er mellom tremenninger).¹⁵ Forbudet vil være langt mer vidtgående enn de forbud man i dag kjenner fra delstater i USA og Kina. På den annen side praktiserer en rekke kulturer forbud mot ekteskap mellom tremenninger.¹⁶

Kan forbud håndheves?

Som ethvert annet forbud må det etableres rutiner og systemer for håndhevelse. Etter Hedes oppfatning vil det være ”relativt enkelt” å håndheve et forbud mot søskenbarnektenskap:

1. Ekteparet må erklære skriftelig at de ikke er søskenbarn.
2. Ved tvil kan myndighetene be om å få se familiens stamtre (fra oldeforeldre og frem til begge parter). Stamtreet registreres i en database, og kan dermed brukes ved nye ekteskap i familien.
3. I tillegg kan DNA-test kreves. Men en slik test vil ikke være fullgod i familier med en omfattende historie på inngifte (å skille mellom tre- og firmenninger vil da nærmest være genetisk umulig).

¹⁵ En god kilde hva gjelder utbredelse og annen informasjon om inngifte er denne webadressen: www.consang.net.

¹⁶ Jf. tidligere tider i Norge med forbud mot ekteskap inntil fjerde ledd (lov av 1687).

Men kanskje den viktigste kontrollen, mener Hede er denne: *Både foreldre og barn blir legalt og moralsk frigjort fra press fra familien. Dermed er det god grunn til å anta at forbudet i stor grad vil være selvhåndhevende.* Som Hede påpeker: ”Her er det helt avgjørende å forstå at foreldre ikke bare er kulturelt indoktrinerte automater, som uten nærmere overveielser bare gifter bort barna deres. Også i kulturer med arrangerte ekteskap, tenker foreldre naturligvis på deres barns interesser... De ekstreme tilfeller der velutdannede innvandrere blir gift med analfabeter fra opprinnelseslandet, er ikke noe foreldrene til den velutdannede bare synes er fint og i orden. Det er noe de gjør fordi også foreldrene er under et voldsomt press. Innvandrere og flyktninger er som hovedregel ambisiøse på deres barns vegne. Ofte er en meget vesentlig del av motivasjonen for å flykte eller utvandre og påta seg risiko for fiasko, ensomhet og diskriminering, nettopp ønsket om å gi neste generasjon bedre levekår.” Derfor trenger mange foreldre kun den lille, men til gjengjeld helt udiskutable hjelpen som kommer utenfra, en hjelp de nok neppe vil våge å ytre seg positivt om overfor familien i opprinnelseslandet, mener Hede.¹⁷

Å beskytte mot tvang er en liberal politikk

I et liberalt samfunn skal individene selv bestemme hvem de vil gifte seg med.¹⁸ Et liberalt samfunn er også likegyldig til hvilken kultur borgeren følger, så lenge de ikke skader utenforstående og så lenge de noenlunde *fritt* kan forlate denne kulturen. Så lenge man er *frivillig* med, så bør så få begrensninger som mulig pålegges, mener Hede.

Og nettopp derfor er det i et liberalt samfunn helt nødvendig med unntak når andre enn staten begynner å bruke makt over enkeltindividet, typisk nok ens egen familie. Enkeltindividet kan vanskelig melde seg ut av familien. I slike situasjoner plikter staten å beskytte den enkelte mot maktmisbruk, enten vedkommende er et barn eller en voksen, sier Hede og eksemplifiserer med barn som fjernes med tvang fra foreldre på grunn av vannskjøtsel eller misbruk, noe som anses som en forsvarlig og sosialliberal politikk. Staten er altså en forutsetning for individets reelle frihet.¹⁹

¹⁷ At ingen pakistanske politikere i Norge har støttet forslag om forbud mot søskenbarnekteskap, kan nettopp handle om dette: De våger ikke overfor miljøene, egen familie i opprinnelseslandet eller her. Eventuelt har de også allerede inngått avtaler med søsken om å arrangere ekteskap mellom barna.

¹⁸ Hede anfører at *liberalt* ikke skal forstås partipolitis, men heller i den engelske/amerikanske versjon av ordet liberal. I Skandinavia svarer begrepet til *sosialliberal*. Alle partier i Danmark er således liberale, mener han, ettersom de forsvarer individets selvbestemmelsesrett. Det er en bred politisk og folkelig enighet om at staten bør blande seg så lite som mulig inn i borgernes liv, eksempelvis deres religiøse syn, livsstil osv. Størstedelen av rettssystemet er bygget opp etter prinsippet om å beskytte individet.

¹⁹ Hede baserer seg her blant annet på arbeidet til John Stuart Mill.

Når foreldre således handler på tvers av unges ønsker på et så sensitivt område i livet som ekteskap, er det etter denne tankegangen derfor kun rett og rimelig at staten trår til og beskytter individet. Grunnen til at dette ikke har skjedd enda, mener Hede skyldes *problemer med å definere hva som er et tvangsekteskap, samt hvordan få frem de nødvendige opplysningene fra partene*. Dette problemet er i praksis nærmest uløselig, fordi partene ofte har svært gode grunner til å holde tilbake opplysningene, jf. eksempelvis utstøtelse fra familien og konflikter innad i familien. Derfor, sier Hede, er man nødt til å finne sentrale trekk ved tvangsekteskaper, for så å forby ekteskap som har disse trekkene. Han viser til Danmarks innføring av 24-årsregelen for familiegjeningforening, som nettopp er innført for å beskytte unge enkeltindivid mot tvangsekteskap. Dess yngre man er, dess mer sårbar er man som regel.

Hva med internasjonale konvensjoner?

Hede har ikke funnet juridiske utredninger eller forskning knyttet til forbud mot søskenbarneekteskap i lys av internasjonale konvensjoner. Han har heller ikke funnet eksempler på at det har vært ført saker for folkeretten på bakgrunn av eksisterende forbud i amerikanske delstater.²⁰ Uansett; et forbud sikter nettopp først og fremst på å sikre at personer/grupper overholder internasjonale konvensjoner og erklæringen om menneskerettigheter.

Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 8 er i denne sammenhengen særlig relevant: ”Stk.1. Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse. Stk.2. Ingen offentlig myndighet kan gjøre inngrep i utøvelsen av denne retten, unntatt for så vidt at det skjer i overensstemmelse med loven og er nødvendig i et demokratisk samfunn av hensyn til nasjonal sikkerhet, den offentlige trygghet eller landets økonomiske velferd, for å forebygge uro eller forbrytelse, for å beskytte helsen eller sedeligheten eller for å beskytte andres rett og frihet.”

Hede peker på at denne artikkelen viser klart hvilke krav som stilles til et forbud mot søskenbarneekteskap for at et forbud ikke krenker konvensjonen:

1. Forbudet skal vedtas ved lov, noe som er uproblematisk.
2. Forbudet må være nødvendig i et demokrati ut fra en rekke kriterier: Det er uomtvistelig at søskenbarneekteskap er et helseproblem, samtidig som det er overveiende sannsynlig at disse ekteskapene som hovedregel bryter med konvensjonen om fri inngåelse av ekteskap. Forslaget er dermed nettopp et forsøk fra statens side på å beskytte individets rett og frihet og frihet.

²⁰ De fleste delstater i USA anerkjenner disse ekteskapene hvis de inngås i en annen stat.

Det er også et proporsjonalitetskrav: Det må være et rimelig forhold mellom hvor stort problemet som søkes løst er, og hvor inngripende et forbud vil være. Det kan ikke være tvil om at problemet er svært omfattende i større og større innvandrergupper. I og med at kun én promille av ekteskapene i majoritetsbefolkningen er mellom fetter og kusine, vil et forbud ramme marginalt.

Som på andre områder innen familiegjenforening, må etablerte flyktninger unntas fra forbudet, da i meningen flyktninger som allerede er gift med et søskenbarn før vedkommende forlot hjemlandet. Noe annet vil antakeligvis være å bryte retten til privatliv, mener Hede.

Internasjonal privatrett

Internasjonal privatrett behandler blant annet spørsmål om en stat skal anerkjenne ekteskap inngått i andre land og dermed (ofte) etter andre regler. I dag er det en gjennomgående praksis i Skandinavia (og andre europeiske land) å anerkjenne ekteskap inngått utenlands. Unntak er eksempelvis polygame ekteskap, som avvises fordi denne ekteskapsformen bryter med det som defineres som "grunnleggende moral" (det juridiske begrepet er "ordre public"). Hede anfører at det danske Folketinget kan vedta et forbud som inkluderer "ordre public".